

Katarina Hård

en romantisk mystiker

Text: Ivan Pfeifer, maj 2004

Förord

Det är en mänsklig och sympatisk handling att fly tillbaka i tiden. Från individ till individ varierar orsaken till varför man gör så. Drömmar, historisk nostalgi eller hjältar i barndomens böcker ger konstnärlig inspiration att på något sätt "översätta" och placera dem i vår egen tids aktualiteter.

Många av ismerna inom konsten har ett romantiskt inslag i mer eller mindre uttalad form. Det romantiska inslaget är en sorts "evergreen" som tilltalar våra sinnen än idag, tankar och även vår beteende. Förblindade, självutnämnda förståsigpåare talar gärna om att det är viktigt att återge tidsandan. Javisst, men tidsandan är förgänglig och det är inte säkert att den håller sig i tiden.

Det vore felaktigt att sätta etiketten "romantiker" på Katarina Hårds konst. Hon är en mångfacetterad konstnärinna som har en bred repertoar och hon har under åren visat att hon kan förnya sin konst. Mystiken är också en viktig beståndsdel i hennes bildspråk. Det översinnliga inslaget, som numera ofta förekommer i hennes konstverk, tar hon inte som ett uttryck för andlighet. Det är närmare tvivel och hedniskhet.

Att hitta orsak och sammanhang i en konstnärlig yttring är en mycket personlig process. De som söker kommer att hitta Katarina Hårds andemening i hennes bilder. Personerna, landskapet, symbolerna och handlingen i bilden ger oss otaliga varianter att uppfatta, tolka, älska eller hata. Det är just det som konstnären vill uppnå: att göra en känslomässigt berörd, engagerad och att man ska ta ställning till det förmedlade budskapet. I detta sammanhang är det rätt att se på den mångtydligheten och motsatsernas återgivning i hennes konst.

Vill man undersöka den inre meningen till begreppet ambivalens får man hjälp av att betrakta Katarina Hårds tavlor. Motpolerna träder fram i sin nakenhet där man lätt hyser motsatta känslor. Det blir en troendes syn på hedningen och hedningens syn på den troende. Tro och tvivel gör varandra sällskap.

Hon har lämnat bakom sig det påtvingade behovet att legitimera sina innersta konstnärliga tankar. Varken ideologi eller intellektuella invändningar kan rättfärdiga att en konstnär skall stänga in sig i en etikettförsedd låda, bara för att andra förväntar sig det. Den konstälskande publiken uppskattar hellre ett individuellt drag. Det är viktigt för henne att vara ärlig mot sig själv och därför iakttar hon men följer inte de rådande trenderna. Hon vill vara sig själv och inte någon annan.

Katarina och hennes man Ronny beskriver sig så här: "Vi är hårt arbetande tvillingsjälur som söker svar på existentiella frågor och ignorerar vad som tycks vara modernt."

Katarina Hård har i sina bilder ett utpräglad, individuellt särdrag som med färgens hjälp får kropp, liv och rörelse. Beträkarna till dessa verk får snabbt en aktiv roll. Bildernas mystik gör att man gärna kommunicerar med konstverket och gör en egen tolkning om vad bilden vill säga.

Curriculum Vitae

Det finns människor som har en bestämd uppfattning om vad de skall bli och hur skall de bära sig åt för att uppnå det redan före skolåldern. Ett barns vilja och målmedvetenhet beror mycket på föräldrarna som förebilder och om de med vänlig och kärleksfull uppmuntran hjälper till att

uppfylla dessa drömmar. Katarina Hård är en viljemänniska med ett överskott av energi och visioner, som driver henne att ta sig genom livets hinderbana mot alla odds och stora svårigheter och nå fram till målet. Drömmen blev verklighet och konstpubliken kan glädja sig åt att Katarinas dröm besannades.

Katarina Hård föddes i Polen den 16 december 1954 i staden Radom nära Warszawa. Under hennes uppväxttid led Polen av den kommunistiska diktaturens förtryck. Man levde i fattigdom, umbäranden och leda, utan någon framtidstro. Att hålla tyst och applådera åt kommunistpartiets "landvinningar" var en överlevnadsstrategi. Att ha en utbildning eller att vara elitidrottare gav en liten möjlighet att komma fram i livet. Hon valde utbildningen och konstnärsbanan.

I hennes familj har studietraditionen gamla anor, en akademikermiljö som uppmuntrade och stödde hennes studier. Båda föräldrarna är arkitekter och arbetade för en statlig arkitektbyrå. Tidvis undervisade de på ett av stadens gymnasier.

Katarina var sju år gammal när familjen flyttade till Krakow, vilket var ännu en hjälpande faktor i hennes liv. Krakow är Polens kulturella centrum med gamla traditioner. Här finns det Jagellonska Universitetet som grundades 1364. Denna stads universitet var och är fortfarande ett drivhus för vetenskapsmän och har gett Polen och Europa ett antal stora män som t.ex. Kopernikus.

Efter studentexamen skrev hon in sig på Konstakademien där hon studerade till 1977. Hennes huvudämne var grafik. Samma år anlände hon till Sverige med sin mor. Man skulle tro att det var de stora omvälvningarnas tid som kom, då ett nytt land och språk skulle hindra henne att utöva sitt yrke. Katarina kan inte förneka sin natur, energisk som hon är gav hon sig i kast med att anpassa sig till ett nytt liv. Hon fick ett arbete inom hemtjänsten och efter en kort tid erbjöds hon att arbeta i gallerier. Det var flera gallerier som anlätade henne och nyttjade hennes kompetens inom kulturens område. Förbättrade språkkunskaper gjorde att hon fick möjlighet att undervisa i ett antal studieförbund i Malmö. Hon kände ett starkt behov av att stifta bekantskap och naturligtvis aktivt delta i konstnärslivet. Det var en nödvändighet för att få näring till sitt konstnärskap. Det är ett naturligt mönster i mänskligt beteende att man gärna söker sig till människor med liknande bakgrund och intresse. Det var på det sättet paret Hård möttes. Man kan säga att historien eller beteendemönstrena upprepar sig, Katarina gick i sina föräldrars fotspår och gifte sig med en man som har samma yrke och intresse som hon själv.

Katarina erinrar: "Jag bodde i Malmö och hade känt Ronny sedan länge. Vi träffades ofta på konstutställningar och deltog ofta i samma sorts konstnärliga aktiviteter. Så småningom blev det allvar och vi gifte oss 1988."

Genombrott och belöning

Hon debuterade i Sverige 1988 med en separatutställning på Galleri Nordvästen i Helsingborg. Bemötandet från kritikerna var välvilligt.

Det dröjde inte länge innan konstpubliken upptäckte hennes konstnärliga kvalitet. Katarina fick sitt verkliga genombrott i Malmö 1992. Utställningen ägde rum i Lilla Konstsalongen, där recensenterna inte snålade med de berömmande orden. Publikens uppskattning blev överväldigande och av det utställda verken köptes nästan allting: såväl akrylmålningar som grafiska blad. Det är en tid i hennes konstnärskarriär då allting går i rätt riktning. Hon belönas med flera stipendier. I Malmö konstmuseum 1996 tog hon emot Aase och Rickard Björklunds stora stipendium på 125 000 kronor, som konstnärer med skånsk anknytning fick söka. Det bör tilläggas att samma stipendium tilldelades Katarina tio år tidigare men med ett mindre belopp. På utställningen i Ekerum på Öland fick hon äran att personligen sälja till kung Carl XVI Gustafs privata samling. Hennes konstnärliga bana kantas av framgångar.

Samhällsengagemang

Katarina Hård är en utåtriktad kvinna med stor ansvarskänsla och iver att hjälpa och upplysa ungdomarna i allmänhet och de som har hamnat på sidan av samhället i synnerhet. Hon för land och rike runt på skolor och ungdomsgårdar för att berätta om hur droger påverkar människor och vilka konsekvenser som följer missbruket. Hennes samhällsinsatser uppmärksammades i medierna och rönt stor uppskattning och erkännande. Dessa resulterade att regissören Janne Linell filmatiserade ämnet där den dystra verkligheten återges utan den minsta försköning. Filmen har en chockerande verkningskraft och just den effekten som gör det sannerligen trovärdig. Filmen heter "Key West" och visades i landets alla skolor. Katarinas insats har säkerligen hjälpt många ungdomar tillbaka på den rätta vägen. Hennes engagemang, ansvar och empati har under åren blivit större och hon lägger ner mycket möda och tid för att hjälpa till eller att vara en "tjänstgörande vän" om situationen så kräver det.

Hon och hennes man Ronny Hård håller kurser i teckning och målning för de intresserade ungdomarna.

Staffanstorpsborna värderar hennes samhällsinsatser högt och hon har belönats av Staffanstorps Kommun. Hennes uthållighet och målmedvetenhet är en tillgång för oss alla.

Konstnärskap

Livet producerar situationer som för ögonblicket kan vara irriterande men senare i livet omvandlas det till något positivt. Under studietiden på Konstakademien valde Katarina grafiken som sitt huvudämne. Tyvärr hade Akademien dåliga resurser och utrustningen som behövs vid sådana studier saknades. Teckningar i svartvitt med blyerts blev en sorts ersättning för hennes ambitioner. Alla känner till talesättet: Övning ger färdighet, och det syns med all tydlighet när man ser hennes krokiteckningar.

Människokroppen och dess rörelser får en akademisk renhet som i sin tur förhöjer motivens naturliga grace. Motiv och komposition bildar en harmonisk helhet. Bilden "Dansös" demonstrerar att hon behärskar tekniken men också att hon är väl bekant med människokroppens anatomi.

Den dansande kvinnan på bilden får liv och man anar musiken i bakgrunden. Det skimrande ljuset gör att man får en känsla av att luften darrar kring danserskan. Det är ett raffinerat sätt att skapa illusion, och har beröringspunkter med impressionismen. Den ljusa framtoningen utstrålar harmoni och värme. Det blev en utmaning för Katarina Hård att från svartvitt övergå till färger. Det var ett lockande experiment som har bidragit stort till hennes konstnärliga utveckling. Att börja från noll och söka sig fram på egen hand hjälpte henne att hitta det personliga draget. Individualist som hon är sökte hon målmedvetet efter ett för henne kännetecknande stil- och formspråk.

Utövarna i de flesta konstarterna har en fruktad fiende - stagnationen, som kan leda till att man känner sig otillräcklig och resultatet blir att publiken snabbt sviker konstnären. Denna företeelse gäller naturligtvis på alla livets områden, men inom konsten är den ännu mer uttalad. Förr eller senare kommer vi alla till ett vägskäl då man är tvungen att välja vilken väg man skall gå.

Jag frågade Katarina om hon hade sådana tankar, vad det innebär och hur en förnyelseprocess i hennes konst skall te sig. Svaret lød: "Risken för stagnation är ett alltid närvarande hot. Det innebär

att konstnären inte har mer att ge och med det följer att ens själ förtärs och så småningom dör. Personligen tycker jag att detta kan undvikas genom att alltid vara nyfiken, våga ta intryck och få inspiration från händelserna i vårt liv. Båda positiva och negativa känslor går att beskriva och naturligtvis skall man förmedla det till andra och se vilken reaktion de utlöser.

Jag känner att det tvådimensionella för min del börjar tömma ut sina möjligheter och därför har jag börjat experimentera med effekter som ger en illusion av det tredimensionella. Idén och förebilden finns i renässansens bok- och illustrationskonst. Jag tänker göra en bok där inga bokstäver används och återge handlingen i bilder. Du har säkert sett böcker där bilderna är hopvikta och när man öppnar en sida fälls bilderna upp och man får en tredimensionell effekt. Stannar man upp och slutar söka, blir en akt av förnekelsen till en medfödd nyfikenhet. Det är en gåva till alla och jag tänker använda den." Jag är övertygad om att hon gör det. Det tredimensionella tänkandet syns också i bildens presentation då den sätts i tjocka ramar som ger djup åt konstverken. Bilderna fästs på en uppbyggnad och ger en känsla att den svävar mellan bakgrunden och ramen.

Det romantiska tänkandet

Läsa och då läsa mycket är ett motto för Katarina Hård. Sedan ung ålder har hon fascinerats av medeltidens historia. Den gamla tempelriddarorden och den medföljande romantiken och de olika riktningarna som utmanade de då vedertagna lärorna både inom religion och inom kunskap har blivit en tankeställare för henne. Att vara fri, att tänka annorlunda är av vikt, eftersom just sådant tänkande kan stå emot den auktoritära makten. I hennes levnadsfilosofi är det dessa människor och deras idéer som visar ljuset för oss.

Hon lyckas fånga de stämningar och ljus som bildar en samklang med det medeltida bildmotivet. Man kan bara skönja siluetter av människor, riddare, hovdamer, skepnader och hästar i kraftfulla färger. Hennes bilder utstrålar kraft, känsla och hennes livfulla temperament lyser igenom i konstverket. Hennes bilder präglas av undermeningar och associationer till mystiken och bildar en sagoskatt som tilltalar ens fantasi.

Hennes efternamn Hård kanske inte gör rättvisa åt den mjukhet som hon åstadkommer genom att återge kontraster. Det finns i bildernas bakgrund en okänd värld där en stark mystik vilar. Det krävs en synnerligen livlig fantasi för att tolka det på gripbart sätt. Som de gamla grekerna har uttryckt det så väl: "Panta rei"- allting flyter!"

"Requiem"

Katarina gjorde en uppmärksam utställning i Staffanstorps Konsthall med arbetsnamnet "Requiem". Bildsviten "Requiem" är en själamässa på flera nivåer där den sorgfyllda tystnaden åskådliggörs. Trots att färgerna är nedtonade behålls ett livligt spel mellan kontrasterna. Ljuset kommer från bildens bakgrund och skugggestalterna blir onåbara och flytande och man får en intensiv känsla av deras närvaro.

Man frågar sig: Är dessa bilder en mardrömsliknande uppenbarelse? Är det en spekulativ andlighet som vill knyta sig till kyrkligheten? Svaret är ett bestämt nej. Det finns en stark laddning av känslor i bilderna och den djupa sorgen är uppenbar. Sorgearbetet är en smärtsam och långdragen process som med tiden mildras något, men förlusten av ett älskat barn blir alltid närvarande. Katarina Hård sammanlänkade dessa bilder med själamässans latinska text som berättar till betraktaren att denna bildserie är en själslig Golgatavandring. Man ledsagas genom ett gränsländ där den diffust tecknade människokroppen långsamt suddas ut och övergår till ett själiskt tillstånd. Det är en omvandling vi ser, där det fysiska tar slut och den mystiska föreställningsvärlden tar över. Hela bildsviten genomsyras av sorg, medlidande och återspeglar förtvivlan och upphöjt allvar. Det är inte hennes andemening att göra ett monument över det förlorade barnet utan hon vill på ett värdigt sätt ta farväl.

Det hände ofta att paret Hård av praktiska skäl samordnade sina utställningar och ställde ut sina alster sida vid sida. Detta utlöste en märklig reaktion från publiken. Det blev en sorts automatik i besökarnas associationer. Man utgår ifrån att de är ett äkta par och sökte liknelser i deras konst.

Det är inte en ovanlig företeelse, man har konfronterats med sådana reaktioner tidigare. Läser man om andra konstnärspars levnadsbana, då framgår det tydligt att reaktioner från publikens och kritikernas sida var liknande. Sigrid Hjertén har ofta, men orättvist, beskyllts för att hennes alster hade stora liknelser till Isaac Grûnewalds konst.

Det är ett störande element och dessa erfarenheter ledde till beslutet att ställa ut separat. Katarina Hård har med all tydlighet visat att hon har en egen bildvärld och ett eget språk. Faktum är att makarna skiljer sig markant även i genre och teknik. Katarinas konst är föreställande medan Ronny utövar en konstform där ickeföreställande dominerar.

Numera målar hon i akryl med varma röd-gula färger som ger ett glödande gåtfullt intryck. Några bilder har inslag av guld och koppar. Som underlag använder hon duk eller papper och tillämpar en teknik där färgerna är lagda i flera lager för att få en reliefverkan. Motivet som hon använder har ofta en psykologisk och andlig framtoning. Gestalterna symboliserar den andlighet som finns inom oss människor.

Hemmiljön

Kanske det väcker förvåning att jag berättar om paret Hårds hemmiljö, men utan det skulle det kännas som att ha lämnat en sida tom. Det finns en skev bild av hur en konstnär skall vara och vilken miljö de ska verka i. Många föreställer sig en studio där besökaren kliver över halvfärdiga tavlor och att det finns sprängfyllda askkoppor med fimpar överallt. Jag måste göra läsaren som har förutfattade meningar besvikna.

De bor i skånska Nordanå i ett hus med namnet "Norda", som en gång i tiden var ett vårdhem. Det är en lugn, lantlig miljö borta från storstadens stress och idealisk för konstnärligt skapande. Husets inre har en välbevarad sekelskiftesstil, ändamålsenligt utformad och fyllt av gamla och charmiga föremål. Det finns knappast någon tom yta på garderobsdörrarna som inte är dekorerade med konstverk som Katarina och Ronny har gjort. Det är en varm och vänlig miljö som passar väl ihop med Ronnys och Katarinas välkända gästfrihet. De har blivit en institution i trakterna där den konstintresserade publiken kan få en trevlig och social konstupplevelse.